

Ivan Turudić*

EUROPSKI UHIDBENI NALOG S OSVRTOM NA PRAKSU HRVATSKIH SUDOVA

Europski uhidbeni nalog najvažniji je instrument pravosudne suradnje među državama članicama EU koji se, kao rezultat sudske odluke, temelji na visokoj razini povjerenja i međusobnog priznanja između država članica EU. Iako države članice, nakon višegodišnje primjene naloga, upozoravaju i na njegove nedostatke (izdavanje naloga za bagatelna djela, potreba uvođenja testa razmjernosti, nedovoljna definiranost djela s Popisa, različitosti u implementaciji Okvirne odluke, pravne praznine u samoj Okvirnoj odluci, loši zatvorski uvjeti itd.), ostvaren je cilj europskog uhidbenog naloga, a to je brzo i efikasno privođenje pred lice pravde osoba osumnjičenih za počinjenje kaznenih djela.

Radom se prikazuje sudska praksa u Republici Hrvatskoj o izdavanju i izvršenju europskih uhidbenih naloga, koju obilježavaju brojne dileme i nejasnoće, do kojih su dovele česte i brojne izmjene implementacijskog zakona te njegova neusklađenost s nacionalnim i nadnacionalnim pravom i nedostatna pripremljenost sudaca za rad na neposrednoj komunikaciji s nadležnim tijelima država članica. Materija europskog uhidbenog naloga zahtijeva sveobuhvatno znanje, osobito europske nadnacionalne pravne stečevine, uz stalno profesionalno usavršavanje sudaca za neposrednu komunikaciju i suradnju s pravosudnim tijelima država članica na temelju međusobnog priznavanja, a sve radi beskompromisnog poštovanja vladavine prava i stvaranja prostora "slobode, sigurnosti i pravde".

I. UVOD

Europski uhidbeni nalog je nalog nadležnog pravosudnog tijela države članice Europske unije (dalje: EU) za uhićenje i predaju osobe koja se zatekne u drugoj državi članici u svrhu kaznenog progona ili izvršenja kazne zatvora ili mjere koja uključuje oduzimanje slobode. Cilj europskog uhidbenog naloga je

* Ivan Turudić, predsjednik Županijskog suda u Zagrebu

stvoriti brzu, učinkovitu i djelotvornu pravosudnu suradnju u zemljama članicama EU radi suzbijanja i sprječavanja kriminaliteta. Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima između država članica EU mora predstavljati takvo međusobno povjerenje i predaju traženih osoba po nalogu druge države članice koja nadilazi državni suverenitet i dopušta svim državama članicama EU efikasnu borbu protiv teškog kriminaliteta.¹

Potreba uvođenja novog instrumenta pravosudne suradnje posljedica je rastućeg međudržavnog organiziranog kriminala i odgovor je EU u sprječavanju počinjenja terorizma i teških kaznenih djela.

Zakonom o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije² (dalje: ZPSKS-EU³) implementirana je u hrvatsko zakonodavstvo Okvirna odluka o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica od 13.VI.2002. (dalje u tekstu: Okvirna odluka), a ZPSKS-EU stupio je na snagu danom stupanja Republike Hrvatske u EU, tj. 1. srpnja 2013.

Implementacijom Okvirne odluke i ulaskom u EU Hrvatska postaje dio prostora “slobode, sigurnosti i pravde”⁴, sudionik nadnacionalnog sustava vrijednosti zaštite temeljnih ljudskih prava i suzbijanja i sprječavanja kriminaliteta, a time i aktivni član u izdavanju i izvršenju europskih uhidbenih naloga.

Kratka, ali intenzivna sudska praksa u vezi s izdavanjem i izvršenjem europskih uhidbenih naloga otvorila je mnoge dileme i nejasnoće, s kojima se još uvijek susreću i ostale zemlje članice, a to upućuje na to da je materija europskog uhidbenog naloga, unatoč desetljeću primjene u EU, još uvijek u razvoju. Naime, okolnost da europski uhidbeni nalog, sukladno Okvirnoj odluci, omogućuje predaju vlastitih državljana još uvijek predstavlja “kamen spoticanja” za većinu država članica, kao i uvođenje “kataloga” od 32 kategorije djela koje ne traže provjeru dvostruke kažnjivosti, zbog čega većina država članica smatra da su ugrožena prava tražene osobe zbog neodređenosti i široko opisanih kategorija djela. Osim toga, tijekom primjene europskog uhidbenog naloga u praksi su se pokazali problematičnim različiti zatvorski uvjeti u državama članicama EU, neprovođenje testa razmjernosti te potreba jačanja i ujednačavanja minimalnih prava okrivljenika na razini cijele EU (npr. pravo na tumača, prevođenje, branitelja i kontaktiranja članova obitelji). S obzirom na postupak izvršenja naloga osnovni problemi su značajan protek vremena od datuma počinjenja djela i izdavanja naloga te nemogućnost tražene osobe

¹ Europski uhidbeni nalog s primjerima iz sudske prakse, Novi informator, Zagreb, 2014., Turudić, Pavelin Borzić, Bujas.

² Narodne novine 91/10, 81/13 i 124/13.

³ Kraticu Zakona odobrio je i uveo Vrhovni sud Republike Hrvatske.

⁴ Okvirna odluka o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica od 13.VI.2002., preambula, točka (5).

da utječe na odustajanje od izdanog naloga kada se u pojedinoj državi članici odbije predaja ili se ne utvrdi krivnja. U odnosu na posljednji problem, navodi se da je načelo međusobnog priznanja “jednosmjerno“, jer odluka o odbijanju predaje države izvršenja naloga, i ako se temelji na jednom od triju oblatornih razloga iz Okvirne odluke (amnestija, *ne bis in idem* i dob tražene osobe), ne obvezuje državu izdavanja naloga da nakon takve odluke nalog i povuče.

U praksi se pokazalo očitim da nije dovoljno isticanje u preambuli Okvirne odluke poštovanje temeljnih prava i načela priznatih člankom 6. Ugovora o Europskoj uniji i sadržanih u Povelji temeljnih prava Europske unije, već je nužno propisivanje konkretnih mjera obvezujućih za sve države članice radi rješavanja problema koji su detektirani tijekom višegodišnje primjene europskog uhidbenog naloga u praksi.

Sudska praksa hrvatskih sudova dodatno je opterećena izmjenama implementacijskog zakona, posebice neposredno prije stupanja na snagu, te njegovom neusklađenosti s nacionalnim i nadnacionalnim pravom, lošom koordinacijom središnjeg tijela s nadležnim tijelima koja neposredno izvršavaju europske uhidbene naloge, lošom komunikacijom i strukturom određenih osoba za kontakt i nacionalnog člana uz nepoznavanje Europske pravosudne mreže⁵ (European judicial network – EJN) i nedostatnom pripremljenošću sudaca za rad na neposrednoj komunikaciji s nadležnim tijelima država članica.

II. IZDAVANJE EUROPSKOG UHIDBENOG NALOGA

Europski uhidbeni nalog izdaje se radi kaznenog progona za djela sa popisa kategorija djela iz članka 10. ZPSKS-EU (dalje: Popis) koja su preuzeta iz Okvirne odluke⁶, ako je propisana kao najviša kazna zatvora od tri godine ili dulja, a za djela koja nisu na Popisu ako je propisana kao najviša kazna zatvora od jedne godine ili dulja. Europski uhidbeni nalog izdaje se i radi izdržavanja kazne ako je donesena pravomoćna presuda na kaznu zatvora u trajanju od najmanje četiri mjeseca te radi izvršenja mjere koja uključuje oduzimanje slobode.

Iako ZPSKS-EU u članku 17., koji se odnosi na područje primjene, ne spominje mjeru oduzimanja slobode, Okvirna odluka izričito navodi u članku 2.

⁵ Članak 2. točka 6. ZPSKS-EU: Europska pravosudna mreža u kaznenim stvarima je mreža osoba za kontakt država članica, osnovana Zajedničkom odlukom Vijeća o osnivanju Europske pravosudne mreže od 29. lipnja 1998., sa svrhom poboljšanja pravosudne suradnje u kaznenim stvarima.

⁶ Vijeće može u bilo kojem trenutku, postupajući jednoglasno i nakon savjetovanja s Europskim parlamentom sukladno čl. 39. st. 1. Ugovora o Europskoj uniji, dodati druge kategorije kaznenih djela na navedenu listu.

stavku 1.: “Europski uhidbeni nalog može se izdati za djela koja su po pravu države izdavanja naloga kažnjiva zatvorskom kaznom ili mjerom oduzimanja slobode maksimalnog trajanja od najmanje 12 mjeseci ili, ako je kazna već izrečena ili je mjera oduzimanja slobode primijenjena, u trajanju od najmanje 4 mjeseca“, dok ZPSKS-EU u članku 20., koji se odnosi na razloge za odbijanje europskog uhidbenog naloga, tek spominje ograničenje za mjeru u visini od 4 mjeseca u odnosu na izvršenje naloga. Smislenim tumačenjem ZPSKS-EU jasno je da se navedena granica odnosi i na mjeru oduzimanja slobode, a ne samo na izrečenu kaznu zatvora.

Postupak izdavanja europskog uhidbenog naloga, izuzev nedostatne pripremljenosti kod sudaca, ipak izaziva manje teškoće u praksi nego postupak njegova izvršenja.

Jedan od problema u praksi predstavlja izdavanje europskog uhidbenog naloga za kaznena djela koja ulaze u Popis kategorija kaznenih djela zato što pritom valja uzeti u obzir da Popis predstavlja opisni naziv svake od 32 kategorije djela, pa se stoga pod jednu kategoriju djela može podvesti više kaznenih djela, ovisno o zakonskim obilježjima, ali i zaštitnom dobru. Kategorije kaznenih djela ne predstavljaju naziv kaznenog djela, pa time izričajem dijelom ne odgovaraju nazivima kaznenih djela iz Kaznenog zakona, stoga je potrebno prema obilježjima djela u svakom konkretnom slučaju utvrditi je li riječ o djelu sa Popisa, prilikom izdavanja naloga.

Radi olakšavanja u snalaženju u Popisu bilo bi potrebno kaznena djela iz Kaznenog zakona⁷ podvesti pod svaku od kategorija djela sa Popisa, što je učinila Mađarska koja je u svom implementacijskom zakonu⁸ uz kategoriju djela iz Popisa nabrojila djela Kaznenog zakona Mađarske koja po svojim obilježjima odgovaraju pojedinačnoj kategoriji, pa su tako, na primjer, uz “korupciju“ naveli da ta kategorija obuhvaća četiri kaznena djela: “podmićivanje“, “trgovanje utjecajem“, “podmićivanje u međunarodnim razmjerima“, “profiterstvo od utjecaja u međunarodnim razmjerima“, dok su pod kategoriju “ubojstvo“ podveli i “izazivanje prometne nesreće u cestovnom prometu sa smrtnom posljedicom“.

Nadalje, prilikom izdavanja europskog uhidbenog naloga, iako Okvirna odluka nije izričito propisala **test razmjernosti**, preporuka je Europske komisije izbjegavati izdavanje naloga gdje se očekuje puštanje na slobodu tražene osobe nakon prvog ispitivanja ili zbog bagatelnih kaznenih djela, a s obzorom na izdržavanje kazne zatvora, ne preporučuje se izdavanje naloga ako je traženoj osobi preostalo izdržati manje od četiri mjeseca zatvora, iako joj je izrečena kazna zatvora veća od četiri mjeseca. Preporuka je, prije izdavanja naloga, procijeniti jesu li posljedice naloga (uhićenja i izručenja tražene osobe, ali i

⁷ Narodne novine, broj 125/11 i 144/12 – u daljnjem tekstu: KZ/11.

⁸ Annex I to Act CXXX of 2003, dostupno na internetskoj adresi: www.asser.nl

troškovi postupka) proporcionalne okolnostima počinjenog djela, visini očekivane kazne i može li se ista svrha ostvariti nekim drugim mjerama (izricanje novčane kazne, utvrđivanje nove adrese putem Schengenskog informativnog sustava i slično).⁹

Pravosudna tijela nadležna za izdavanje naloga moraju imati na umu da je nalog prinudno sredstvo osiguranja nazočnosti tražene osobe koje uključuje oduzimanje slobode i predaju osobe drugoj državi čiji joj pravni sustav nije poznat, a nerijetko ne razumiju ni jezik.¹⁰

Nerazmjernost se javlja u različitim oblicima, ponekad je to nerazmjer između težine djela i propisane kazne u pojedinoj državi članici, a ponekad je riječ o kaznenim djelima čija težina i posljedice ne opravdavaju posljedice izdavanja naloga. U prvom slučaju riječ je o različitim pravnim sustavima država članica, pa tako djelo koje može izgledati beznačajno u sustavu jedne države članice ne mora istovremeno imati jednaku težinu beznačajnosti u drugoj državi, što ovisi i o njihovim tradicijama i životnom standardu. Tako je primjer povrede načela razmjernosti npr. izdavanje naloga zbog krađe jednog mobilnog aparata¹¹ pri čemu se ističe da kazneno djelo krađe u svim državama članicama sigurno zadovoljava uvjete propisane Okvirnom odlukom (da je propisana kazna od jedne godine zatvora), što upućuje na to da se test razmjernosti može procjenjivati samo za konkretan slučaj, a ne općenito za vrstu kaznenog djela.

U drugom slučaju može biti riječ o opravdanosti izdavanja naloga u odnosu prema konkretnom kaznenom djelu, ali se pokazuje kao prestroga mjera za konkretnu osobu i njezine životne prilike. Dakle, radilo bi se o povredi članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹² (dalje: Konvencija), i to pravu na poštovanje privatnog i obiteljskog života. Iako se u praksi tražene osobe često protive predaji pozivajući se upravo na tu povredu, takav prigovor rijetko se smatra utemeljenim jer povreda članka 8. Konvencije mora biti iznimno ozbiljna i temeljena na takvim razlozima koji bi oprav-

⁹ Anand Doobay, *Challenging the European Arrest Warrant*, dostupno na internetskoj adresi: www.petersandpeters.com

¹⁰ Haggemüller, S., 2013. *The Principle of Proportionality and the European Arrest Warrant*. *Oñati Socio-legal Series* [online], 3 (1), 95-106. Available from: <http://ssrn.com/abstract=2200874>

¹¹ Međutim kategorija "primjerene kazne" ovisi i o kulturi i tradiciji svake pojedine države članice kao i o životnom standardu svake države pa u sebi sadržava i socijalnu komponentu. Stoga se težina djela krađe mobilnog aparata mora sagledati i u odnosu na prosječna primanja npr. Rumunja u odnosu na prosječna primanja npr. Britanaca.

¹² Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda temeljni je i najstariji instrument zaštite ljudskih prava koji se ostvaruje u sustavu Vijeća Europe. Konvencija je potpisana u Rimu 4. studenog 1950., a stupila je na snagu nakon što ju je ratificiralo osam europskih zemalja (3. rujna 1953.), objavljena u Narodnim novinama, MU, 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10.

dali prevagu nad važnošću i svrsi vođenja kaznenog postupka ili izdržavanja kazne. Takav ekstremni slučaj mogao bi, primjerice, biti samohrani roditelj maloljetne djece kojem je vještačenjem utvrđena opasnost od samoubojstva u slučaju predaje.

Nadalje, u praksi se javlja i problem nepostojanja drugih metoda koje bi omogućile vođenje kaznenog postupka bez prisutnosti tražene osobe, što u konačnici krije opasnost od nekažnjavanja počinitelja kaznenih djela, ali i problem nepostojanja osnove iz koje bi se odbijalo izvršenje izdanih naloga jer Okvirna odluka ne propisuje razmjernost kao razlog odbijanja predaje niti zahtijeva od države izdavanja naloga provođenje takvog testa. Suprotno tome, test razmjernosti, kao razlog odbijanja predaje, može se temeljiti na obvezi nacionalnih sudova da nacionalne norme tumače u svjetlu općih načela prava EU i Okvirne odluke kao i svrhe koja se njome želi postići, a to je suzbijanje naročito teških djela i organiziranog kriminaliteta.¹³ Na koji će se način riješiti problem razmjernosti na razini Europske unije, i nadalje ostaje na razini diskusije, pa je na državama članicama ili da prihvate postojanje međusobnih različitosti kaznenih politika ili da različitosti harmoniziraju za dio kaznenog prava koji je detektiran kao predmet nerazmjernosti ili da izmijene kazneno procesno pravo propisivanjem alternativnih zakonskih rješenja koja imaju blaže posljedice od predaje tražene osobe (npr. ispitivanje putem videolinka), što bi iziskivalo izmjene Zakona o kaznenom postupku.¹⁴

III. IZVRŠENJE EUROPSKOG UHIDBENOG NALOGA

Najveći broj dvojbi u postupanju nadležnih pravosudnih tijela prema europskom uhidbenom nalogu odnosi se upravo na njegovo izvršenje. Dvojbe proizlaze uglavnom zbog neusklađenosti nacionalnog implementacijskog zakona s Okvirnom odlukom i Okvirnom odlukom Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenog 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda u kaznenim predmetima kojima se izriču kazne zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode s ciljem njihova izvršenja u Europskoj uniji,¹⁵ koje su njime implementirane, te također zbog međusobne neusklađenosti odredbi nacionalnog implementacijskog zakona. Dvojbe o načinu postupanja najčešće su prilikom razmatranja razloga za odbijanje izvršenja europskog uhidbenog naloga, kod uloge državnog odvjetnika, a s tim u vezi i s problematikom položaja žrtve, primjenama mjera osiguranja te priznanja strane presude.

¹³ Op. cit. u bilj. 1, str. 38.

¹⁴ Narodne novine broj 152/08, 76/09, 80/11, 91/12 – odluka Ustavnog suda, 143/12, 56/13 i 145/13 – dalje: ZKP/08.

¹⁵ SL L 81, 27.11.2008.

a) Razlozi za odbijanje izvršenja europskog uhidbenog naloga

ZPSKS-EU propisuje razloge zbog kojih nadležni sud može odbiti izvršenje europskog uhidbenog naloga ako postoje određene apsolutne i relativne okolnosti (smetnje). Kod postojanja apsolutnih okolnosti, sud mora odbiti izvršenje naloga, a kod postojanja relativnih okolnosti sud može, rukovodeći se načelima učinkovite suradnje, svrhovitosti i prava na pošteno suđenje, odbiti izvršenje naloga.¹⁶

Sukladno članku 20. stavku 2. ZPSKS-EU, sud će odbiti izvršenje europskog uhidbenog naloga: 1) ako je europski uhidbeni nalog izdan za djelo koje je u Republici Hrvatskoj obuhvaćeno amnestijom, a na temelju zakona postoji nadležnost domaćeg suda; 2) ako je sud obaviješten da je tražena osoba već pravomoćno osuđena u nekoj od država članica za isto djelo pod uvjetom da je kaznena sankcija izvršena ili se trenutačno izvršava ili se više ne može izvršiti prema pravu države u kojoj je donesena presuda; 3) ako tražena osoba u trenutku počinjenja kaznenog djela nije navršila 14 godina života; 4) ako djelo iz članka 17. stavka 2. ovog Zakona na koje se odnosi europski uhidbeni nalog ne predstavlja kazneno djelo prema domaćem zakonu (za fiskalna djela izvršenje europskog uhidbenog naloga ne može se odbiti samo stoga što domaće pravo ne propisuje istu vrstu poreza ili pristojbi ili što ne sadržava iste odredbe o porezima, pristojbama, carinama ili mijenjanju valute kao i pravo države izdavanja); 5) ako se u Republici Hrvatskoj protiv osobe za koju je izdan europski uhidbeni nalog vodi kazneni postupak zbog istog djela zbog kojeg je nalog izdan, osim ako su se državni odvjetnik i nadležno tijelo države izdavanja sporazumjeli da postupak vodi pravosudno tijelo države izdavanja; 6) ako je domaće pravosudno tijelo odlučilo da neće pokrenuti kazneni postupak za djelo za koje je izdan europski uhidbeni nalog jer je osumnjičenik ispunio obveze koje su mu naložene kao uvjet za nepokretanje postupka; 7) ako je prema domaćem pravu nastupila zastara kaznenog progona ili izvršenja kaznenopravne sankcije, a postoji nadležnost Republike Hrvatske na temelju domaćeg prava; 8) ako je sud zaprimio obavijest da je tražena osoba već pravomoćno osuđena u trećoj državi zbog istog djela, a sankcija je izvršena ili se trenutačno izvršava ili se više ne može izvršiti prema pravu države u kojoj je donesena presuda.

Sud može odbiti izvršenje naloga, rukovodeći se načelima učinkovite suradnje, svrhovitosti i prava na pošteno suđenje, sukladno članku 21. ZPSKS-EU: 1) ako je domaće pravosudno tijelo odlučilo da neće pokrenuti kaz-

¹⁶ Zakon o pravosudnoj suradnji u kaznenim stvarima s državama članicama Europske unije iz NN 91/10 implementirao je apsolutne i relativne razloge za odbijanje sukladno Okvirnoj odluci, što je međutim Izmenom ZPSKS-EU u lipnju 2013. (NN 81/31) promijenjeno tako da je znatno povećan broj apsolutnih razloga za odbijanje, a time i smanjen broj relativnih razloga za odbijanje europskog uhidbenog naloga.

neni postupak za djelo za koje je izdan europski uhidbeni nalog ili je kazneni postupak obustavljen ili je donesena pravomoćna presuda protiv tražene osobe u nekoj od država članica za isto djelo; 2) kad se europski uhidbeni nalog odnosi na djela koja su: a) u cijelosti ili djelomično počinjena na području Republike Hrvatske, b) počinjena izvan teritorija države izdavanja, a domaće pravo ne dopušta kazneni progon za ta djela kad su počinjena izvan teritorija Republike Hrvatske.

Nadalje, osim prethodno navedenih relativnih razloga za odbijanje izvršenja naloga, posebno je reguliran slučaj izvršenja europskog uhidbenog naloga izdanog radi izvršavanja zatvorske kazne ili mjere koja uključuje oduzimanje slobode izrečene presudom donesenom u odsutnosti koji se može odbiti, osim ako iz podataka navedenih u obrascu naloga ne proizlazi da su, u skladu s pravom države izdavanja, ispunjeni propisani uvjeti.¹⁷

Prvi problem u odnosu na obligatorne razloge za odbijanje predaje, koji su propisani člankom 20. ZPSKS-EU, predstavlja sam izričaj tog članka. Naime, stavak 1. članka 20. ZPSKS-EU glasi:

“Osim za djela iz članka 10. ovog Zakona, nadležni sud će izvršiti europski uhidbeni nalog za djelo za koje je u državi izdavanja propisana kazna zatvora u najdužem trajanju od barem jedne godine zatvora ili više ili je donesena pravomoćna presuda kojom je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje oduzimanje slobode u trajanju od najmanje četiri mjeseca, pod uvjetom da to djelo sadrži bitna obilježja kaznenog djela i prema domaćem pravu, neovisno o zakonskom opisu i pravnoj kvalifikaciji kažnjive radnje navedenim u zaprimljenom nalogu.“ U stavku 2. istog članka taksativno su navedeni razlozi obvezatnog odbijanja predaje.

Stoga, gramatičkim tumačenjem predmetne odredbe, proizlazi da se obligatorni razlozi za odbijanje predaje provjeravaju samo kod kaznenih djela za koja se provjerava dvostruka kažnjivost, pa kada bi se sud prilikom donošenja

¹⁷ Članak 21. stavak 2. ZPSKS-EU: 1) da je traženoj osobi bio pravodobno i osobno uručen poziv s naznakom mjesta i vremena održavanja rasprave na kojoj je donesena presuda u odsutnosti, ili da je zaprimila službenu obavijest o mjestu i vremenu održavanja rasprave na način iz kojeg se nedvojbeno može zaključiti da je znala za održavanje rasprave te da je upozorena da presuda može biti donesena u odsutnosti u slučaju nedolaska na raspravu; 2) da je traženu osobu na raspravi zastupao opunomoćeni branitelj ili branitelj kojeg je postavio sud po službenoj dužnosti; 3) da je tražena osoba izričito izjavila da ne osporava presudu donesenu u njezinoj odsutnosti ili nije pravovremeno podnijela zahtjev za obnovu postupka ili žalbu, iako je nakon osobnog uručivanja presude donesene u njezinoj odsutnosti poučena o pravu na podnošenje zahtjeva za obnovu postupka ili žalbe, slijedom kojih bi se postupak mogao ponovno provesti u njezinoj prisutnosti te preispitati utvrđeno činjenično stanje i izvesti novi dokazi, a što bi moglo dovesti do preinačenja prvobitne presude; 4) da će traženoj osobi, kojoj presuda donesena u odsutnosti nije bila osobno uručena, biti osobno uručena odmah nakon predaje osobe državi izdavanja, uz pouku da u zakonom propisanom roku ima pravo podnijeti zahtjev za obnovu postupka ili žalbu, slijedom kojih se može provesti postupak opisan u točki 3.

odluka vodio isključivo gramatičkim tumačenjem, tada bi slobodno, na Zakonu utemeljeno, mogao odbiti predaju iz obligatornih razloga samo za kaznena djela za koja se provjerava dvostruka kažnjivost. Međutim, tek se primjenom teleološke i sustavne metode tumačenja zakonskih odredbi može utvrditi njihov pravi sadržaj, svrha i smisao.¹⁸

Valja naglasiti da Okvirna odluka propisuje tri slučaja obligatornog odbijanja izvršenja europskog uhidbenog naloga, i to: amnestija (ako je kazneno djelo zbog kojega je izdan uhidbeni nalog predmet amnestije u državi članici izvršenja, a ta je država nadležna za progon kaznenog djela u skladu sa svojim kaznenim pravom), *ne bis in idem* (ako je pravosudno tijelo izvršenja obaviješteno da je tražena osoba pravomoćno osuđena u nekoj državi članici za ista kaznena djela, pod uvjetom da je, u slučaju izricanja presude, ta kazna izdržana ili se trenutačno izdržava ili presuda više ne može biti izvršena u skladu s pravom države članice u kojoj je presuda izrečena) i dob tražene osobe (ako osoba protiv koje je izdan europski uhidbeni nalog više ne može, zbog svoje dobi, kazneno odgovarati za kaznena djela na kojima se temelji uhidbeni nalog, u skladu s pravom države članice izvršenja). Ostali su razlozi u Okvirnoj odluci navedeni kao relativni razlozi odbijanja izvršenja naloga. Međutim, razlika između apsolutnih i relativnih razloga odbijanja izvršenja naloga u Okvirnoj odluci je i u tome što je državama članicama ostavljena mogućnost da ugrade u svoje nacionalno pravo relativne razloge odbijanja izvršenja naloga, dok apsolutne razloge odbijanja izvršenja naloga moraju ugraditi u svoje nacionalno pravo implementirajući Okvirnu odluku.

Države članice implementacijom Okvirne odluke u svojim su nacionalnim zakonodavstvima različito propisale apsolutne i relativne razloge odbijanja europskog uhidbenog naloga, od toga da su neke države članice razloge za odbijanje propisale sukladno Okvirnoj odluci (npr. Španjolska), do toga da su druge države članice sve razloge (i apsolutne i relativne) odbijanja iz Okvirne odluke u svom nacionalnom zakonodavstvu propisale kao apsolutne smetnje za izvršavanje naloga (npr. Mađarska).¹⁹

U domaćoj sudskoj praksi, u odnosu na razloge odbijanja predaje, pojavila su se različita tumačenja, a time i različite prvostupanjske odluke, u odnosu na djela sa Popisa za koja je isključena provjera dvostruke kažnjivosti,²⁰ i to

¹⁸ Pravni stav izražen u odluci Županijskog suda u Zagrebu KV-EUN-25/14 od 13. ožujka 2014.

¹⁹ Više o tome: The european arrest warrant in law and in practice: a comparative study for the consolidation of the European law-enforcement area, dostupno na internetskoj stranici: opj.ces.uc.pt/pdf/EAW_Final_Report_Nov_2010. I podaci na internetskoj stranici www.asser.nl (country report)

²⁰ Više o pojmu dvostruke kažnjivosti: D. Krapac: Novi Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima: načela i postupci, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu (Zagreb), vol. 12, br. 2/2005, str. 637-639.

osobito u odnosu na obligatoran razlog propisan u članku 20. stavku 2. točki 7. ZPSKS-EU (ako je prema domaćem pravu nastupila zastara kaznenog progona ili izvršenja kaznenopravne sankcije, a postoji nadležnost RH na temelju domaćeg prava). Međutim, zanimljivo je da se dvojba pojavila isključivo na razini prvostupanijskih sudova, iako je Vrhovni sud Republike Hrvatske prethodno zauzeo jasan stav da se zastara kao obligatorni razlog ne razmatra kod djela sa Popisa.

Taj je stav izražen u odlukama Vrhovnog suda Republike Hrvatske: Kž-eun-2/13 od 26. srpnja 2013., Kž-eun-11/13 od 20. rujna 2013. i Kž-eun-14/13 od 24. listopada 2013. Tako u odluci Kž-eun-11/13 od 20. rujna 2013. Vrhovni sud Republike Hrvatske, između ostalog, navodi: *“S obzirom na ovu odredbu, pogrešno je prvostupanijski sud uzeo u obzir zastaru kaznenog progona prema domaćem pravu jer prema odredbi članka 10. ZPSKSDČEU – ‘Isključenje provjere dvostruke kažnjivosti’, domaći sud kao sud izvršenja prilikom odlučivanja o europskom uhidbenom nalogu ne provjerava dvostruku kažnjivost, dakle ne primjenjuje domaće pravo niti na temelju njega cijeni o zastari kaznenog progona.”*

Tako je u predmetu Županijskog suda u Zagrebu Kv-eun-2/14, u postupku izvršenja europskog uhidbenog naloga protiv tražene osobe J.P. zbog kaznenog djela ubojstva iz članka 211. Kaznenog zakonika SR Njemačke, označenog kao djelo sa Popisa, počinjenog 1983., državno odvjetništvo istaknulo prigovor nastupa zastare i time postojanje obligatornog razloga za odbijanje predaje, koja je u postupku i predložena. Rješenjem gornjeg broja odbijen je prigovor kao neosnovan i odobrena je predaja tražene osobe J.P. s argumentacijom:

“...Nadalje, utvrđeno je da je država izdavanja predmetno kazneno djelo označila u europskom uhidbenom nalogu kao djelo sa popisa kaznenih djela navedenih u članku 10. ZPSKS-EU (dalje u tekstu: Popis), alineja 14., pa stoga vijeće nije provjeravalo dvostruku kažnjivost predmetnog kaznenog djela, jer su kumulativno ispunjeni uvjeti iz članka 10. ZPSKS-EU.

... O tome jasan stav iznosi i Vrhovni sud Republike Hrvatske u odluci I KŽ-850/2012 gdje se navodi da je ‘identitet norme temeljna pretpostavka za ocjenu suda je li za određeno kazneno djelo, kako po pravu strane države tako i po domaćem pravu, nastupila zastara kaznenog progona odnosno zastara izvršenja kazne’. Iz navedenog jasno proizlazi da se bez provjeravanja dvostruke kažnjivosti ne može ocijeniti o nastupu zastare za određeno kazneno djelo. ...

Slijedom gore navedenog, uzimajući u obzir da je za djela sa Popisa iz članka 10. ZPSKS-EU isključeno ispitivanje dvostruke kažnjivosti, vijeće prilikom odluke o predaji tražene osobe Josipa Perkovića nije utvrđivalo dvostruku kažnjivost za inkriminirano kazneno djelo opisano europskim kaznenim nalogom kao djelo sa Popisa, jer bi takvim postupanjem postupilo protivno

odredbi članka 10. ZPSKS-EU, kao specijalnoj odredbi kojom se regulira postupanje kod kategorija kaznenih djela sa Popisa.“

Ta je odluka Županijskog suda u Zagrebu potvrđena rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske KŽ-eun-2/14 koja navodi:

“Dakle, nema dvojbe da se, s izuzetkom članka 10. ZPSKS-EU, odredba članka 20. stavka 1. ZPSKS-EU, kao i odredba članka 2. stavka 1. Okvirne odluke, odnosi na sve ostale kažnjive radnje kod kojih se mora poštovati načelo dvostruke kažnjivosti, a to znači da je djelo kažnjivo prema pravu države u kojoj je osumnjičenik zatečen (zamoljena država, država izvršenja uhidbenog naloga) i države koja ga traži radi vođenja postupka (država moliteljica, država izdavanja uhidbenog naloga), pri čemu je dovoljno da se djela smatraju kaznenima u oba pravna sustava...

Naime, da bi se moglo utvrditi je li nastupila zastara za određeno kazneno djelo u državi izvršiteljici, potrebno je da postoji sudbenost za to kazneno djelo, dakle da se radi o dvostrukoj (dvojnoj) kažnjivosti između države tražiteljice i države izvršenja uhidbenog naloga, jer je zakonom predviđeni zastarni rok organski vezan za zapriječenu kaznu za određeno kazneno djelo. Dakle, zastara je vezana za kaznenomaterijalni dio kaznenog prava pa je zato, neovisno o okolnosti što se radi o procesnoj nemogućnosti da se nakon proteka određenog vremena provede kazneni postupak ili izvrši kazna, zastara sastavni dio pojma dvostruke kažnjivosti.

Prema tome, unošenjem zastare, kao mogućnosti obvezatnog odbijanja izvršenja europskog uhidbenog naloga u ZPSKS-EU, nije izmijenjen karakter instituta zastare i njegova vezanost za postojanje kaznenog djela i kazne, već je samo kod kaznenih djela kod kojih se primjenjuje načelo dvostruke kažnjivosti, postao osnova za obvezno, a ne fakultativno odbijanje izvršenja uhidbenog naloga.“

Isti pravni stav potvrđuje i odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske KŽ-eun-19/2014 od 8. travnja 2014. i 15. travnja 2014. dio koje glasi: *“U članku 20. stavku 1. ZPSKS-EU propisana je provjera dvostruke kažnjivosti za ona djela za koja je u državi izdavanja uhidbenog naloga propisana kazna zatvora u najduljem trajanju od barem jedne godine zatvora ili više, ili je donesena pravomoćna presuda kojom je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje oduzimanje slobode u trajanju od najmanje četiri mjeseca, osim za djela koja su taksativno navedena u članku 10. ZPSKS-EU. Dakle, osim za djela iz članku 10. ZPSKS-EU, za koja će nadležno pravosudno tijelo izvršiti zaprimljenu odluku stranog pravosudnog tijela bez provjere dvostruke kažnjivosti, u članku 20. stavku 1. ZPSKS-EU propisan je uvjet da djelo mora sadržavati bitna obilježja kaznenog djela i prema domaćem pravu, a u stavku 2. je propisano odbijanje priznanja europskog uhidbenog naloga samo u odnosu na djela za*

koja je propisana provjera dvostruke kažnjivosti, ako je po domaćem pravu nastupila zastara.“²¹

Zaključno, za djela sa Popisa samo se ocjenjuje postojanje onih razloga za odbijanja predaje koji ne zahtijevaju kršenje isključenja provjere dvostruke kažnjivosti propisanog u članku 10. ZPSKS-EU. Dakle, za gore istaknuti problem zastare u dosadašnjoj praksi, ističe se da je zastara sastavni dio pojma dvostruke kažnjivosti jer iako je riječ o procesnoj nemogućnosti vođenja kaznenog postupka ili izvršenja kazne, vezana je i za materijalni dio kaznenog prava zbog organske vezanosti za zapriječenu kaznu za određeno kazneno djelo.

Potrebno je, također, posebno osvrnuti se na problematiku zastare kao razloga odbijanja predaje kod kaznenih djela kod kojih se utvrđuje dvostruka kažnjivost, u odnosu na činjenicu relevantnosti relativne ili apsolutne zastare za djela počinjena prije stupanja na snagu novog Kaznenog zakona koji ukida dva zastarna roka – relativni i apsolutni – i propisuje jedan zastarni rok.

Naime, u praksi sudova pojavila su se stajališta da je relevantan relativni zastarni rok u postupcima izvršenja europskog uhidbenog naloga, a time i općenito u postupcima pravosudne suradnje u kaznenim stvarima. Tako je odlukom Županijskog suda u Velikoj Gorici Kv-EUN-1/14 odbijeno izvršenje europskog uhidbenog naloga zbog nastupa relativne zastare.²²

Međutim, takvo stajalište nije u skladu s ustaljenom sudskom praksom Vrhovnog suda Republike Hrvatske, koji je zauzeo svoj pravni stav već u odluci I–Kž-256/83 od 9. studenog 1983. u kojoj navodi da zastara nije nikakav privilegij za počinitelja, nego institut donesen zbog oportuniteta, pa se pitanje primjene blažeg zakona u smislu odredba članka 4. stavka 2. KZ SFRJ ne postavlja na pitanje zastarijevanja. Prema tome zastara se – apsolutna – ako po prijašnjem zakonu nije nastupila do trenutka odlučivanja, prosuđuje prema novom zakonu i onda kada je novim zakonom produljen rok zastare i onda kada bi zastara bila čak novim zakonom i posve ukinuta.²³

²¹ Suprotno tome, dio citirane odluke jest i izdvojeno mišljenje predsjednika vijeća u kojem se navodi: “*Stoga smatram da je u prvostupanjskoj odluci bilo nužno utvrditi u odnosu na kaznena djela opisana u uhidbenom nalogu radi li se i o kojem kaznenom djelu u Republici Hrvatskoj, a sve kako bi se u nastavku moglo odlučivati jesu li ispunjeni zakonski uvjeti za izvršenje uhidbenog naloga i predaju tražene osobe, tj. postoje li zapreke za priznavanje uhidbenog naloga i predaju tražene osobe propisane kao obligatorne iz čl. 20. st. 2. ZPSKS-EU (‘sud će odbiti priznanje europskog uhidbenog naloga ...’) ili propisane kao fakultativne (‘sud može ... odbiti izvršenje europskog uhidbenog naloga ...’) iz čl. 21. ZPSKS-EU za predaju tražene osobe, a sve sukladno tekstu Okvirne odluke.*“

²² Takav je pravni stav i iznesen u neobjavljenom pravnom mišljenju prof. dr. Davora Derenčinovića od 21. listopada 2013., dano u predmetu Županijskog suda u Zagrebu broj Kv-EUN-2/14 protiv tražene osobe J.P., str. 113-120.

²³ Ana Garačić, Zastara kaznenog progona (de lege lata – de lege ferenda), str. 9, dostupno na internetskoj adresi: www.vsrh.hr

Osim toga, prema pravnom shvaćanju Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 11. studenog 2006.,²⁴ ako apsolutna zastara po prijašnjem zakonu nije nastupila do trenutka odlučivanja, prosuđuje se po važećem zakonu i u slučaju kada je tim zakonom produljen rok nastupanja zastare.

Prema tome, kada je riječ o kaznenim djelima kod kojih se uzima u obzir dvostruka kažnjivost, nastupanje relativne zastare ne može biti osnova za odbijanje uhidbenog naloga, već je to isključivo nastupanje apsolutne zastare.

Za problematiku zastare bitan je i trenutak u kojemu se razmatra njezin nastup, međutim u dosadašnjoj sudskoj praksi nije zauzet jedinstveni pravni stav.

Naime, odlukom Vrhovnog suda Republike Hrvatske Kž-eun-2/14 navodi se: *“Prema tome, kada se radi o kaznenim djelima kod kojih se uzima u obzir dvostruka kažnjivost, a o takvom kaznenom djelu se ovdje ne radi, nastupanje relativne zastare ne može biti osnova za odbijanje uhidbenog naloga, već je to isključivo nastupanje apsolutne zastare u trenutku donošenja odluke.”*

U odluci istog Suda, pak, Kž-eun-10/14, navodi se: *“...za ista kaznena djela nije nastupila apsolutna zastara kaznenog progona, kako to pravilno utvrđuje i prvostupanijski sud (str. 5. odl. 4. pobijanog rješenja), s time da posebno treba voditi računa da se kao mjerodavno vrijeme za računanje zastare uzima vrijeme podnošenja zahtjeva...”*

Dakle, za sada još nije razjašnjeno koji je trenutak relevantan za utvrđivanje nastupa zastare za kaznena djela kod kojih se provjerava dvostruka kažnjivost. Ističe se da termin “podnošenje zahtjeva“, iz odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske Kž-eun-2/14, nije u skladu s terminologijom Okvirne odluke odnosno ZPSKS-EU koji uvodi termine izdavanja i zaprimanja europskog uhidbenog naloga, pa stoga nije jasno na koji se trenutak odnosi termin “podnošenje“, da li na trenutak izdavanja ili na trenutak zaprimanja europskog uhidbenog naloga.

Članak 20. ZPSKS-EU ne navodi trenutak koji je relevantan za nastup zastare, već samo navodi *“...ako je prema domaćem pravu nastupila zastara“* pa ako bi se zauzelo stajalište da je relevantno vrijeme “podnošenja zahtjeva“, kako se to navodi u odluci Kž-eun-10/14, tada bi se to trebalo odnositi na trenutak izdavanja naloga, koji je jasno naznačen u svakom izdanom nalogu, dok trenutak zaprimanja naloga iz samog naloga niti dokumentacije u spisu nije transparentan. Također, datum održavanja sjednice, kako se to navodi u odluci Kž-eun-2/14, ne predstavlja konkretno određen trenutak utvrđivanja zastare, već ovisi o dinamici rada svakog pravosudnog tijela u postupku izvršenja naloga.

Isto tako, jedan od problema za određivanje trenutka nastupanja zastare jest i pitanje primjene načela blažeg zakona. U vezi s tim problemom egzistiraju dvije oprečne odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

²⁴ Sjednica Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske od 11. studenog 2006.

Odlukom Vrhovnog suda Republike Hrvatske KŽ-eun-2/13 navodi se: *“Naime, prema ocjeni ovog Suda, prvostupanjski sud je pravilno utvrdio da bi terećena kaznena djela, da se provjerava dvostruka kažnjivost prema domaćem Kaznenom zakonu, imala obilježja kaznenog djela iz čl. 217. st. 4. KZ/97, za koje je zapriječena kazna zatvora u trajanju od jedne do osam godina, što u situaciji kada prema njemačkom Kaznenom zakonu za ta djela nije nastupila zastara, sukladno odredbi čl. 20. st. 6. u vezi s čl. 19. st. 1. al. 3. KZ/97 nije nastupila niti po domaćem Kaznenom zakonu, pri čemu treba reći da je u konkretnom slučaju KZ/97 blaži za traženu osobu iz razloga jer bi po KZ/11 terećena kaznena djela bila kvalificirana kao kazneno djelo iz čl. 229. st. 1. t. 1. u vezi s čl. 329. st. 1. t. 3. KZ/11 za koje je zapriječena kazna zatvora u trajanju od tri do dvanaest godina, što je evidentno strože kazneno djelo.”*

Suprotno tome, u odluci istog suda KŽ-eun-10/14 navodi se: *“Prema praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske i s njom suglasnim stavom Ustavnog suda Republike Hrvatske, ekstradicija kao međunarodni pravni posao odnosno sada u odnosu na Europsku uniju, ‘postupak predaje hrvatskog državljanina drugoj državi članici Europske unije, nije kazneni postupak, već sudski postupak sui generis kojemu je cilj omogućavanje provedbe kaznenog progona ili izvršenja kaznene presude u drugoj državi članici Europske unije, a ne odlučivanje o krivnji osobe osumnjičene za neko kazneno djelo ili o kazni za to djelo’. Stoga je izlišna svaka rasprava o blažem zakonu u postupcima predaje na temelju europskog uhidbenog naloga (ili molbe za izručenje).”*

b) Uloga državnog odvjetnika

Za zaprimanje europskih uhidbenih naloga, sukladno članku 5. stavku 1. alineji 1. ZPSKS-EU, nadležna su županijska državna odvjetništva prema mjestu gdje je osoba na koju se nalog odnosi zatečena odnosno gdje ima prebivalište ili boravište.²⁵ Postupanje državnog odvjetnika pri zaprimanju europskog uhidbenog naloga propisano je člankom 23. ZPSKS-EU, s time da Zakonom nije reguliran i rok u kojem nadležni državni odvjetnik postupa po zaprimljenom europskom uhidbenom nalogu i u kojem ga roku od zaprimanja dostavlja nadležnom sudu, što zasigurno nije dobro rješenje.

U praksi se pokazalo kao posebno sporno postupanje državnog odvjetnika u postupku pred izvanraspravnim vijećem, u odnosu na članak 24.b stavak 5. ZPSKS-EU, koji jasno propisuje da će državni odvjetnik navesti osnovu

²⁵ U slučaju da domaće pravosudno tijelo zaprimi koju od odluka pravosudne suradnje za čije zaprimanje i poduzimanje mjera ili radnji potrebnih za njezino izvršenje nije nadležno, proslijedit će je nadležnom sudu iz članka 5. stavka 1. ZPSKS-EU te o tome odmah i neposredno obavijestiti pravosudno tijelo države izdavanja.

za izdavanje europskog uhidbenog naloga, kazneno djelo na kojem je nalog utemeljen kao i razloge za njegovo izdavanje te će predložiti priznavanje i izvršenje tog naloga. Međutim, u praksi državni odvjetnik analizira postojanje razloga za odbijanje predaje, kako u prijedlogu za određivanje istražnog zatvora radi predaje (već u postupku pred sucem istrage) tako i na sjednicama izvanraspravnog vijeća, pa čak predlaže i odbijanje izvršenja naloga odnosno podnosi žalbu na odluku o odobravanju predaje. Opisano postupanje državnog odvjetništva nije u ime i u interesu države izdavanja naloga, odnosno prelazi okvire ovlasti zastupnika države izdavanja naloga propisane ZPSKS-EU.

Problem “dualiteta uloga“ i “zaštite hrvatskih državljana od povrede njihovih ustavnih prava od strane hrvatskih sudova“ državnim odvjetništvu javio se prvi put u konkretnom sudskom predmetu²⁶ izvršenja europskog uhidbenog naloga protiv tražene osobe J.P. radi vođenja kaznenog postupka pred nadležnim sudom u SR Njemačkoj zbog kaznenog djela iz članka 211. Kaznenog zakona SR Njemačke, počinjenog 1983. godine, označenog kao kazneno djelo iz kategorije djela sa Popisa, koje bi odgovaralo kaznenom djelu kvalificiranog ubojstva iz članka 35. stavka 2. alineje 1. Krivičnog zakona Socijalističke Republike Hrvatske (Narodne novine 25/77, 50/78, dalje: KZSRH) *tempore criminis*, a ono ima pravni kontinuitet i u važećem Kaznenom zakonu (Narodne novine, 125/11 i 144/12, dalje: KZ/11).

U predmetnom postupku pred Županijskim sudom u Zagrebu Kv-eun-2/14 na sjednici izvanraspravnog vijeća 8. siječnja 2014., na kojoj se odlučivalo o izvršenju europskog uhidbenog naloga, državni odvjetnik, pozivajući se na svoju ulogu zastupnika države izdavanja, predlaže priznavanje i izvršenje europskog uhidbenog naloga u smislu članka 24.b stavka 5. ZPSKS-EU, međutim, u isto vrijeme ističe i svoju ulogu poštovanja Ustava i zakona Republike Hrvatske te stalnog preispitivanja zakonitosti postupanja, što uključuje ispitivanje pretpostavki za odbijanje predaje iz članka 20. i 21. ZPSKS-EU, pa se upozorilo na to da je u tom predmetu nastupila zastara kaznenog progona, što je obligatoran razlog za odbijanje predaje iz članka 20. stavka 2. točke 7. ZPSKS-EU te postojanje i fakultativnog razloga iz članka 21. stavka 1. točke 1. ZPSKS-EU.

Napominje se da je o problematici zastare kao razlogu za obvezno odbijanje predaje u postupku izvršenja europskog uhidbenog naloga za kaznena djela sa Popisa, u koje ulazi kazneno djelo teškog ubojstva, Vrhovni sud Republike Hrvatske tada već izrazio pravno stajalište u odlukama Kž-eun-2/13 od 26. srpnja 2013., Kž-eun-11/13 od 20. rujna 2013. i Kž-eun-14/13 od 24. listopada 2013. da se zastara kao obligatorni razlog za odbijanje predaje ne razmatra kod kaznenih djela kod kojih se ne provjerava dvostruka kažnjivost (djela sa Popisa).

²⁶ Europski uhidbeni nalog izdan od SR Njemačke protiv tražene osobe J.P, predmet Županijskog suda u Zagrebu Kv-eun-2/14.

Takvo postupanje državno odvjetništvo obrazlaže²⁷ time da je dužno poštovati Ustav i zakone Republike Hrvatske koji ga obvezuju da poduzima radnje za zaštitu zakonitosti, a ta je obveza iznad njihove uloge propisane ZPSKS-EU, zbog čega u postupku izvršenja europskog uhidbenog naloga postoji dualitet njihovih uloga, i to s jedne strane zastupnika države izdavanja naloga, a s druge strane “čuvara Ustava“ i zakonitosti postupanja.

Očitovanju državnog odvjetnika priloženo je pravno mišljenje profesora Davora Derenčinovića, izrađeno na molbu Županijskog državnog odvjetništva, kojim zaključuje: *“Ukidanjem smrtne kazne Ustavom Republike Hrvatske iz 1990., članak 38. stavak 2. KZSRH prestao je važiti ex constitutionem, pa samim time nije niti smio biti primjenjen. To znači da bi njegova eventualna primjena bila neustavna i kao takva bez pravnog učinka.”*

U vezi s konkretnim spisom, dano je i javno priopćenje Državnog odvjetništva Republike Hrvatske (dalje: DORH)²⁸ u kojem se navodi između ostalog: *“Vežano na navode u pojedinim medijima kako je zastara u ovom predmetu nastupila tek 29. srpnja 2008., u samom Ustavu i zakonima nema uporišta za ovakvu tvrdnju. Kako se primjenjuje Ustav iz 1990. godine kojim je ukinuta smrtna kazna, zastara je nastupila 29. srpnja 1998. Naime, riječ je o organskoj i egzistencijalnoj povezanosti dvadesetogodišnje kazne zatvora sa smrtnom kaznom, jer ako nema smrtne kazne, nema ni kazne zatvora od dvadeset godina, Bez obzira na izneseno stajalište, pa i moguća druga mišljenja, sama činjenica da je nakon donošenja državnoodvjetničke odluke u predmetu nastupila zastara, nije bila od značenja za kasniji rad u ovom predmetu.”*

Prema takvom tumačenju, iz razloga kaznenopravne politike i općih ciljeva kaznenog zakonodavstva posve je neprihvatljiva posljedica, koja bi proizlazila iz stava državnog odvjetništva i profesora Derenčinovića, da u navedeno vrijeme nije bilo razlike između “običnog“ i “kvalificiranog“ ubojstva. Naime, za kazneno djelo “običnog“ ubojstva bila je zapriječena kazna zatvora najmanje pet godina (najveća kazna zatvora koja se mogla izreći, sukladno čl. 38. st. 1. KZSFRJ, bila je 15 godina), a za “teško“ ubojstvo bila je propisana kazna najmanje 10 godina ili smrtna kazna (u kojem se slučaju, sukladno odredbi čl. 38. st. 2. KZSFRJ, mogla izreći kazna od 20 godina). Upravo suprotno javnom priopćenju DORH-a i iznesenom pravnom mišljenju prof. dr. sc. Davora Derenčinovića, brisanje smrtne kazne ne znači da se za navedeno kazneno djelo u to vrijeme nije mogla izreći kazna zatvora od 20 godina jer bi se time za oba kaznena djela (i osnovni i kvalificirani oblik) kao najveća kazna mogla izreći kazna zatvora od 15 godina. Analiza pojedinih kaznenih djela pokazuje da volja ustavotvorca uz ukidanje smrtne kazne nije bila i brisanje kazne zatvora

²⁷ Pisano očitovanje državnog odvjetnika dano u smislu članka 24.b stavka 5. ZPSKS-EU u predmetu Županijskog suda u Zagrebu Kv-eun-2/14.

²⁸ Objavljeno na internetskoj stranici DORH-a 24. lipnja 2013.

od 20 godina, kao samostalne kazne. Naime prihvaćanje stava profesora Derenčinovića i državnog odvjetništva dovelo bi do apsurdna cjelokupan sustav pravila o odmjeravanju kazne unutar kaznenopravne politike, pa bi se tako u to vrijeme npr. za kazneno djelo krivotvorenja znakova za vrijednost iz članka 109. stavka 2. KZ SRH, za koje nije bila propisana smrtna kazna, već kazna zatvora od 20 godina, mogla izreći ta kazna, dok bi se kazneno djelo genocida iz članka 141. KZSFRJ ili teškog ubojstva iz članka 35. stavka 2. KZSRH, za koja je bila propisana smrtna kazna, ukidanjem smrtne kazne, mogla izreći maksimalno kazna zatvora od 15 godina.

Navedeno potvrđuje posebice pravomoćna presuda Županijskog suda u Zagrebu K-242/98 od 1. listopada 1999. protiv optuženog D. L.J. Š., pravomoćno proglašenog krivim za počinjenje kaznenog djela protiv čovječnosti i međunarodnog prava – ratnog zločina protiv civilnog stanovništva – opisano i kažnjivo po članku 120. stavku 1. Osnovnog krivičnog zakona Republike Hrvatske (dalje: OKZRH), počinjeno u vremenu od 1941. do 1945. godine, na kaznu zatvora u trajanju od 20 godina. U obrazloženju presude u odjeljku “Primjena blažeg zakona“ izražen je jasan pravni stav:

“Stavkom 2. članka 3. važećeg Kaznenog zakona (Narodne novine broj 110/97, ispravak NN broj 27/98) propisano je da će se, ako se nakon počinjenja kaznenog djela zakon jedanput ili više puta izmijeni, obvezno primijeniti zakon koji je blaži za počinitelja.

Ranijim kaznenim zakonima za kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva bila je propisana smrtna kazna, koja je u Republici Hrvatskoj ukinuta donošenjem Ustava Republike Hrvatske (NN broj 56/90). Zakonom o preuzimanju Krivičnog zakona SFRJ (NN broj 53/91) koji je stupio na snagu 8. listopada 1991. preuzet je KZ SFRJ kao republički zakon te je on i usklađen s Ustavom RH ispuštanjem smrtne kazne za sva kaznena djela za koja je do tada ona bila zaprijećena, pa je za njih ostala propisana kao najteža kazna samo kazna zatvora od 20 godina. Zakonom o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona Republike Hrvatske (NN broj 91/92) promijenjen je i naziv KZ SFRJ u Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske, a kasnije dopune (NN broj 108/95) odnosno izmjene i dopune (NN broj 28/96) pročišćenog teksta tog Zakona (NN broj 31/93) nisu mijenjale normiranje koje bi se odnosilo na ovo kazneno djelo opisano u članku 120. OKZRH, pa je u tom razdoblju za to djelo ostala zaprijećena kazna zatvora najmanje 5 godina ili kazna zatvora od 20 godina.

Članak 158. stavak 1. Kaznenog zakona koji je stupio na snagu 1. siječnja 1998., a koji u svom općem dijelu ne sadrži odredbe koje bi se u konkretnom slučaju imale primijeniti kao blaže u prilog optuženika, u svemu bitnom na jednak način opisuje kazneno djelo ratnog zločina protiv civilnog pučanstva, a za to kazneno djelo propisuje kaznu zatvora najmanje 5 godina ili kaznu

dugotrajnog zatvora koja, prema stavku 2. članka 53. tog Zakona, predstavlja kaznu zatvora u trajanju od 20 do 40 godina.

Iz iznesenog proizlazi da je za počinitelja predmetnog kaznenog djela, a jer je ranijim zakonima bila predviđena smrtna kazna, a kasnijim Zakonom opisana kazna dugotrajnog zatvora koja se može izreći u trajanju do 40 godina, bio najblaži upravo Osnovni krivični zakon Republike Hrvatske (NN 31/93, 108/95 i 28/96), koji je kao najtežu kaznu predvidio kaznu zatvora u trajanju od 20 godina, koji se stoga u cijelosti ima i primijeniti.“

Protiv navedene presude nadležno državno odvjetništvo nije uložilo žalbu, pa je ona potvrđena u drugom i u trećem stupnju, a DORH nije uložilo ni izvanredni pravni lijek (zahtjev za zaštitu zakonitosti), pa se postavlja pitanje zašto u tom postupku nije postupalo u skladu sa svojom ulogom “čuvara Ustava“ i primjene najblažeg zakona te zastupanjem stava da u konkretnom slučaju “*ako nema smrtnu kaznu, nema ni kaznu zatvora od dvadeset godina*“, što upućuje na to da je u predmetima izvršenja europskog uhidbenog naloga riječ o izoliranim slučajevima tumačenja zastare i primjene blažeg zakona od DORH-a, s ciljem sprječavanja izvršenja naloga, i je li prilikom zauzimanja takvog stava u predmetu Kv-eun-2/14 imao na umu i prethodno citiranu odluku.

Kao odgovor pravnom mišljenju državnog odvjetništva, potkrijepljenog zatraženim mišljenjem profesora Derenčinovića, o vremenu nastupa zastare za kazneno djelo iz članka 211. Kaznenog zakona SR Njemačke, počinjenog 1983. godine, sukladno svemu prethodno navedenom ističe se sljedeće.

Dakle, za predmetno kazneno djelo (počinjeno 1983.), koje predstavlja kazneno djelo kvalificiranog ubojstva iz članka 35. stavka 2. alineje 1. KZSRH, u vrijeme počinjenja djela bila je propisana kazna zatvora od najmanje 10 godina ili smrtna kazna i kazna zatvora od 20 godina, na temelju članka 38. stavka 2. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (Službeni list SFRJ 44/76, dalje KZSFRJ). Apsolutna zastara kaznenog progona *tempore criminis* bila je 50 godina, propisana člankom 95. KZSFRJ, dok naknadne izmjene kaznenog zakonodavstva nisu dovele do promjena u apsolutnoj zastari za to kazneno djelo (jer donošenje “božićnog Ustava“ nije onemogućilo izricanje kazne zatvora od 20 godina za djela za koja je bila propisana smrtna kazna), sve do Kaznenog zakona koji je stupio na snagu 1.1.2013., koji je zastaru kaznenog progona za to kazneno djelo, koje bi odgovaralo kaznenom djelu iz članka 111. KZ/11, propisao u visini od 40 godina te bi ona prema KZ/11 nastupila 2023.

Međutim, bez obzira na prethodnu analizu zastare u konkretnom predmetu, zaključno se ističe da je, sukladno jasno izraženoj sudskoj praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske u svim prethodno navedenim odlukama, promašeno razmatranje vremena nastupanja zastare kao razloga za obvezno odbijanje predaje kod kaznenih djela sa Popisa, jer nadležno tijelo prilikom odluke

o izvršenju europskog uhidbenog naloga kod djela sa Popisa ne provjerava dvostruku kažnjivost, ne utvrđuje odgovarajuće kazneno djelo po nacionalnom zakonodavstvu, pa time ni propisanu kaznu, bez čega nije moguće utvrditi nastupanje zastare.

c) Problematika položaja žrtve

S obzirom na gore izneseno postupanje državnog odvjetnika, u praksi se pojavila pravna praznina u slučajevima kada državni odvjetnik u postupcima izvršenja naloga kao zastupnik države izdavanja poduzima procesne radnje u ime države izdavanja, a protivno njezinom interesu, ali i ustaljenoj sudskoj praksi Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Tada se postavlja pitanje ima li žrtva pravo na ulaganje pravnih lijekova i poduzimanje radnji radi zaštite svojih prava i interesa. Mogu li žrtvi u postupku predaje biti povrijeđena njezina prava zajamčena međunarodnim pravnim aktima, ali i domaćim kaznenim zakonodavstvom u svjetlu gore opisanog postupanja državnog odvjetnika koje posredno utječe i na nemogućnost vođenja kaznenog postupka protiv tražene osobe zbog kaznenog djela na štetu te iste žrtve?²⁹

U predmetu izvršenja europskog uhidbenog naloga Županijskog suda u Velikoj Gorici Kv-EUN-1/14, protiv tražene osobe Z.M., izdanog od SR Njemačke radi vođenja kaznenog postupka zbog kaznenog djela pomaganja i poticanja na ubojstvo iz članka 211., 26. i 27. Kaznenog zakonika SR Njemačke, odlukom suda prvog stupnja odbačena je žalba žrtve G.Đ. (supruga ubijenog S.Đ.) na odluku o odbijanju izvršenja europskog uhidbenog naloga, kao nedopuštena, dok se državni odvjetnik na navedenu odluku nije žalio.

Postupajući u žalbenom postupku, Vrhovni sud Republike Hrvatske prihvatio je žalbu žrtve na rješenje o odbačanju žalbe kao nedopuštene, kao i na rješenje o odbijanju izvršenja europskog uhidbenog naloga protiv Z.M., ukinuo oba rješenja i uputio predmet na ponovno odlučivanje pred izmijenjenim vijećem, i time riješio dvojbu ima li žrtva pravo na ulaganje pravnih lijekova i poduzimanje radnji radi zaštite svojih prava i interesa i mogu li žrtvi u postupku predaje biti povrijeđena njezina prava zajamčena međunarodnim pravnim aktima, ali i domaćim kaznenim zakonodavstvom u svjetlu gore opisanog postupanja državnog odvjetnika koje posredno utječe i na nemogućnost vođenja kaznenog postupka protiv tražene osobe zbog kaznenog djela na štetu te iste žrtve.

²⁹ Odluka Vrhovnog suda RH Kž-eun-5/14 ističe da rješenje kojim se odbija predaja tražene osobe za žrtvu ima isto značenje kao i odluka vijeća da se kazneni postupak obustavi jer odbijanje predaje može dovesti do nemogućnosti vođenja bilo kakvog kaznenog postupka protiv tražene osobe.

Problematika položaja žrtve u odnosu na ZPSKS-EU može se opisati citiranjem dijela odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske Kž-eun-5/14: *“Odredba članka 23. stavka 5. ZPSKS-EU određuje da u postupku pokrenutom na temelju europskog uhidbenog naloga državu izdavanja naloga zastupa državni odvjetnik. Odredba članka 29. stavka 6. ZPSKS-EU određuje da će se rješenje iz stavka 4. tog članka (kojim izvanraspravno vijeće nadležnog suda odobrava ili odbija predaju tražene osobe) dostaviti traženoj osobi, branitelju i državnom odvjetniku, koji imaju pravo uložiti žalbu u roku od tri dana. Gramatičko, odnosno doslovno tumačenje navedenih odredaba ZPSKS-EU sugeriralo bi da su stranke u ovom postupku tražena osoba i država izdavanja naloga, pri čemu tražena osoba ima branitelja, a državu izdavanja zastupa državni odvjetnik, pa se sama ta država na drugi način ne može pojaviti u postupku. Drugim riječima, moglo bi se zaključiti da izvan kruga nabrojanih osoba (državnog odvjetnika kao opunomoćenika ex lege države izdavanja naloga, tražene osobe i njezinog branitelja) nitko drugi nije ovlašten na podnošenje žalbe.*

Međutim, takvo doslovno tumačenje dovelo bi u pitanje ostvarivanje svrhe europskog prava, izraženog kroz spomenutu Okvirnu odluku Vijeća EU o europskom uhidbenom nalogu i postupcima predaje između država članica, ali i drugih propisa kojima se uređuje pravo Europske unije (direktiva i okvirnih odluka), koji se odnose na zaštitu i prava žrtve u kaznenom postupku i drugim postupcima...

U opisanoj pravnoj situaciji, u kojoj prema odredbama ZPSKS-EU država izdavanja europskog uhidbenog naloga nema nikakvu mogućnost sama se zastupati u postupku radi izvršenja europskog uhidbenog naloga, nepričavanje prava na žalbu oštećeniku rezultiralo bi težom povredom njegovog prava koje prema Direktivi 2012/29/EU od 25. listopada 2012. države članice EU moraju osigurati žrtvama, odnosno prava na preispitivanje odluke da se ne pokreće kazneni postupak, jer je rješenje kojim se odbija predaja tražene osobe, suštinski, za oštećenika istog značenja kao i odluka vijeća da se kazneni postupak obustavi. U pravu je stoga žaliteljica kada ističe da bi u opisanoj situaciji posljedica otklanjanja oštećeniku prava na žalbu dovela do nemogućnosti vođenja bilo kakvog kaznenog postupka protiv tražene osobe.“

Prethodno i Županijski sud u Zagrebu, uvažavajući poseban položaj žrtve u postupku izvršenja europskog uhidbenog naloga, dao je punomoćnicima žrtve pravo uvida u spis u predmetu protiv tražene osobe J.P. i time sva prava koja žrtvi pripadaju sukladno *acquis communautaire*.

S obzirom na položaj žrtve pred sudom i pravo svake osobe na podnošenje učinkovitog pravnog sredstva, treba istaknuti i odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske U-III-791-97 od 14. ožujka 2001., povodom ustavne tužbe Jadranke Reihl-Kir iz Đakova, supruge pokojnog oštećenika, u kojoj se navodi:

“U ovom slučaju kazneni postupak je pokrenuo i optužnicu podnio državni odvjetnik, koji nije legitimiran za podnošenje ustavne tužbe. No, zbog te okolnosti, podnositeljica ustavne tužbe – bračni drug (kao i dijete) umrlog oštećenika, koji je bio žrtva konkretnog kaznenog djela, ne mogu biti lišeni ovlaštenja za zaštitu svojih ustavnih prava. Oni ne mogu doći u lošiji položaj glede zaštite ustavnih prava samo zbog toga što je državni odvjetnik bio tužitelj u kaznenom postupku, tim više što na ovu okolnost nisu mogli utjecati.

Iz odredaba ZKP proizlazi da je, kad je državni odvjetnik stranka u postupku i zastupa optužbu, oštećena stranka svedena na procesnu ulogu oštećenika s ograničenim ovlastima u postupku. No, čim državni odvjetnik prestane biti stranka (ako odustane od optužnice i sl.), oštećenik ima pravo nastupiti kao supsidijarni tužitelj u postupku. Drugim riječima, kad u postupku nema državnog odvjetnika, stranka je (ili može biti) oštećenik kao tužitelj. Ovo temeljno pravilo treba biti smisljeno primijenjeno i u slučaju ustavne tužbe. S obzirom na to da državni odvjetnik ne može podnijeti ustavnu tužbu (a to znači da prestaje njegova funkcija posrednog zaštitnika oštećene stranke), onda oživljava pravo oštećenika da sam zastupa svoja prava. U ovom slučaju to znači da je procesno ovlašten podnijeti ustavnu tužbu.“

Dakle, smislenim tumačenjem u svjetlu odluke Ustavnog suda U-III-791-97 od 14. ožujka 2001. postupanje državnog odvjetnika u postupku predaje nepodnošenjem žalbe na odluku o odbijanju predaje znači da prestaje njegova funkcija zastupnika države izdavanja, a time posredno i zastupnika prava žrtve, čime oživljava pravo žrtve da sama zastupa svoja prava.³⁰

d) Mjere osiguranja predaje

Istražni zatvor radi predaje u postupku izvršenja europskog uhidbenog naloga predstavlja mjeru koja osigurava predaju tražene osobe i kao takav pravni institut *sui generis* valja ga i razmatrati. Kako ZPSKS-EU propisuje supsidijarnu primjenu odredaba Zakona o kaznenom postupku, različita je sudska praksa u odnosu na određivanje istražnog zatvora. Tako je npr. praksa Županijskog suda u Zagrebu (potvrđena od Vrhovnog suda Republike Hrvatske) utvrdila da je osnova određivanja istražnog zatvora radi predaje propisana u članku 26. stavcima 1. i 2. ZPSKS-EU, ne dovodeći ga u vezu s propisanim zakonskim osnovama za određivanje istražnog zatvora iz članka 123. Zakona o kaznenom postupku smatrajući te zakonske osnove neprikladnima postupku izvršenja europskog uhidbenog naloga. Naime, jedina moguće primjenjiva zakonska osnova za određivanje istražnog zatvora iz članka 123. stavka 1. ZKP/08 bila

³⁰ Više o položaju žrtve: Informator broj 6270 od 9. 4.2014., Europski uhidbeni nalog i položaj žrtve u postupku njegova izvršenja, Turudić, Pavelin Borzić, Bujas.

bi točka 1., zbog opasnosti od bijega, međutim opasnost od bijega mora biti postojeća u trenutku izvršenja europskog uhidbenog naloga, dok su tražene osobe locirane u Republici Hrvatskoj dostupne sudu jer u Republici Hrvatskoj prebivaju ili trajno borave na sudu poznatim adresama, pa evidentno ne postoji opasnost od bijega, dok nije moguće određivati istražni zatvor po navedenoj zakonskoj osnovi zbog eventualno moguće opasnosti od bijega, dakle *pro futuro*. Određivanje istražnog zatvora radi predaje po zakonskim osnovama članka 123. stavka 1. točaka 2., 3. i 4. ZKP/08 nije osnovano jer navedene zakonske osnove nisu u skladu sa svrhom istražnog zatvora radi predaje u postupku izvršenja europskog uhidbenog naloga.

S obzirom na gore izneseno valja citirati dio odluke Vrhovnog suda Republike Hrvatske II Kž-393/13 od 20. rujna 2013.: *“Osporavajući pravilnost pobijane odluke, tražena osoba Z.Ž. u žalbi ističe da u konkretnoj situaciji ne egzistiraju razlozi zbog kojih, sukladno odredbama Zakona o kaznenom postupku, osoba može biti lišena slobode. Međutim, budući da je u konkretnoj situaciji svrha primjene istražnog zatvora radi predaje izrijekom propisana citiranom odredbom članka 26. stavaka 1. i 2. ZPSKS-EU, i to radi osiguranja predaje tražene osobe, dok je odredbom članka 132. ZPSKS-EU primjena drugih zakona, pa tako i Zakona o kaznenom postupku, regulirana isključivo u situaciji kada pojedino pitanje nije uređeno odredbama ZPSKS-EU, takvi žalbeni prigovori u potpunosti su promašeni.”*

Međutim, takav stav nije ujednačen na razini Republike Hrvatske, pa tako postoji i praksa županijskih sudova koja se temelji na supsidijarnoj primjeni Zakona o kaznenom postupku, koje su odluke također potvrđivane od Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

Tako se u odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj Kž-eun 4/14-4³¹ navodi: *“Nije osnovana niti žalba tražene osobe u odnosu na produljenje istražnog zatvora. Prvostupanjski sud razložno zaključuje da postoje okolnosti koje opravdavaju produljenje istražnog zatvora, a ne njegovu zamjenu nekim od blažih mjera osiguranja prisustva tražene osobe. To su: bijeg tražene osobe s izdržavanja kazne u Republici Sloveniji, očiti ilegalni prijelaz državne granice te otpor izručenju, a to sve ukazuje na motiviranost za izbjegavanje kaznenog postupka koji se u Republici Sloveniji vodi već dugi niz godina upravo zbog nedostupnosti tražene osobe.”*

Umjesto istražnog zatvora radi predaje, sud može odrediti neku od mjera opreza propisanih ZKP/08, pod uvjetom da se primjenom takve mjere može ostvariti svrha iz stavka 1. članka 26. ZPSKS-EU.

³¹ Postupak povodom žalbe na rješenje Županijskog suda u Varaždinu Kv-EUN-2/14 kojim je produljen istražni zatvor i na temelju članka 123. stavka 1. točke 1. Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine, broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11 – pročišćeni tekst, 91/12, 143/12, 56/13 i 145/13; dalje u tekstu: ZKP/08).

Međutim, ZPSKS-EU ne propisuje mogućnost zamjene istražnog zatvora jamstvom.

e) Europski uhidbeni nalog i priznanje strane presude

Dvije različite situacije regulirane su odredbama ZPSKS-EU u odnosu na postupanje prilikom odluke o predaji vlastitih državljana koji imaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, protiv kojih je izdan europski uhidbeni nalog.

U slučaju kada je izdan europski uhidbeni nalog radi kaznenog progona protiv tražene osobe u državi izdavanja, a tražena osoba je državljanin Republike Hrvatske s prebivalištem u Republici Hrvatskoj, tražena osoba ima mogućnost (ako na nju pristane) da bude vraćena u Republiku Hrvatsku nakon okončanja kaznenog postupka u državi izdavanja europskog uhidbenog naloga radi izdržavanja izrečene kazne zatvora.

U drugom slučaju, ako je protiv tražene osobe, državljanina Republike Hrvatske s prebivalištem u Republici Hrvatskoj, izdan europski uhidbeni nalog radi izvršenja kazne zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode, tražena osoba može se suglasiti s izdržavanjem navedene kazne zatvora u Republici Hrvatskoj, u kojem slučaju sud (izvanraspravno vijeće – s obzirom na to da je riječ o slučajevima gdje se tražene osobe protive predaji) odgađa odlučivanje o europskom uhidbenom nalogu kako bi od države izdavanja zatražio potrebnu dokumentaciju radi preuzimanja izvršenja strane sankcije.

Naime, da bi tražena osoba mogla izdržati kaznu zatvora izrečenu u drugoj državi članici, potrebno je primijeniti načelo uzajamnog priznavanja presuda u kaznenim predmetima kojima se izriče kazna zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode s ciljem njihova izvršenja u Europskoj uniji, što je regulirano Okvirnom odlukom Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenog 2008.,³² prenesenom u pravni poredak Republike Hrvatske u glavi VII. ZPSKS-EU, sukladno članku 1. stavku 2. istog Zakona.

Pokretanje postupka priznanja i izvršenja presude, u pravilu, počinje kad nadležni sud zaprimi stranu presudu i potvrdu iz članka 103. stavka 1. ZPSKS-EU (standardizirani obrazac u prilogu Zakona), ispitivanjem uvjeta iz članka 91. istog Zakona, koji postupak ne može biti dulji od 90 dana i u tom roku mora odlučiti o priznanju presude i donijeti rješenje o upućivanju na izdržavanje.

³² Okvirna odluka Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenoga 2008. o primjeni načela uzajamnog priznavanja presuda u kaznenim predmetima kojima se izriče kazne zatvora ili mjere koje uključuju oduzimanje slobode s ciljem njihova izvršenja u Europskoj uniji, SL L 81, 27.11.2008.

U tom postupku sud može odbiti priznanje i izvršenje presude (iz obligatornih i fakultativnih razloga navedenih u članku 94. ZPSKS-EU), može djelomično priznati i izvršiti presudu (članak 95. ZPSKS-EU), a može i odgoditi priznanje presude ako priložena potvrda nije u skladu s presudom (članak 96. ZPSKS-EU).

Već po prethodno sumarno navedenim fragmentima postupka za priznanje i izvršenje presude, jasno je uočeno da se taj postupak pokreće na zahtjev druge države u kojoj državljanin RH izdržava kaznu uz suglasnost osuđenika radi ekonomičnosti ili na zahtjev samog osuđenika iz osobnih razloga.

Postupak priznanja i izvršenja presude iz članka 22.a stavka 2. ZPSKS-EU od prethodno navedenog razlikuje se već time što započinje inicijativom države izvršenja europskog uhidbenog naloga, radi zaštite interesa i prava njezinih državljana, također uz suglasnost tražene osobe, i to traženjem dokumentacije (presude s vremenom pravomoćnosti, potvrde iz članka 103. ZPSKS-EU, obavijesti o mjerodavnom pravu iz članka 101. ZPSKS-EU te obavijesti traženoj osobi u smislu članka 105. ZPSKS-EU), dostavom koje započinje postupak priznanja i izvršenja presude, koji sada uvodi novi rok od 90 dana za priznanje presude i donošenje rješenja o upućivanju na izdržavanje kazne. Navedenim rokom od 90 dana produljuje se rok od 60 dana u kojem se mora odlučiti o predaji povodom izdanog europskog uhidbenog naloga, koja je odgođena do odluke o priznanju presude.

Iako će nužno doći do premašaja roka od 60 dana u kojem se mora odlučiti o predaji tražene osobe, pokretanje postupka priznanja i izvršenja presude opravdava prekoračenje, osobito jer je time upoznata država izdavanja europskog uhidbenog naloga. Međutim, u sudskoj praksi pojavio se problem trajanja istražnog zatvora u slučaju kada je protiv tražene osobe on i određen, i to isključivo iz osnove osiguranja predaje, dok u ovoj situaciji predaja nije moguća po sili zakona, pa pokretanjem postupka priznanja nestaje i razlog zbog kojeg je određen istražni zatvor. Nadalje, ZPSKS-EU ne regulira "šutnju" države izdavanja i posljedicu nedostavljanja presude i potvrde potrebne za priznanje presude. U ovom slučaju ističe se odluka Županijskog suda u Zagrebu Kv-EUN-15/14 od 28. travnja 2014., kojom je odbijeno izvršenje europskog uhidbenog naloga, uz obrazloženje:

"Dostava podataka je zatražena dana 26. veljače 2014. i požurena 20. ožujka 2014., s napomenom da se ista dostavi u najkraćem roku uz upozorenje da se o predaji tražene osobe ima odlučiti u roku od 60 dana od uhićenja 1.1.2014.

Pri tome je vijeće cijeno rokove propisane za donošenje odluke propisane u članku 32. stavcima 2. i 3. ZPSKS-EU, i to da je postupak predaje hitan, pri čemu valja naglasiti da su prema traženoj osobi primijenjene mjere opreza odnosno da joj se ograničava sloboda, da o predaji mora biti odlučeno u roku od šezdeset dana od uhićenja ili prvog ispitivanja, a u slučaju prekoračenja

roka, mora biti odlučeno u daljnjem roku od trideset dana. Država izdavanja naloga je obaviještena o razlozima prekoračenja roka u skladu s odredbom iz članka 32. stavka 3. ZPSKS-EU, i to da tražena osoba traži izdržavanje kazne zatvora u Republici Hrvatskoj, radi čega se traži i požuruje dostava potvrde iz članka 103. ZPSKS-EU.

...Naime, da bi se donijela odluka o izvršenju europskog uhidbenog naloga, potrebno je sukladno odredbi članka 22.a stavka 2. ZPSKS-EU odlučiti o preuzimanju izvršenja sankcije, što nije moguće prvenstveno zbog nedostavljanja potvrde od strane države izdavanja naloga, pri čemu su istekli rokovi propisani zakonom za donošenje odluke o izvršenju naloga.“

Potrebno je istaknuti da u praksi nije riješeno postupanje nadležnog suda za izvršenje naloga (uz nemogućnost ispunjenja zakonskog roka od 90 dana) u slučaju kada država izdavanja europskog uhidbenog naloga nije implementirala Okvirnu odluku Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenog 2008., a tražena osoba želi izdržavati kaznu u Republici Hrvatskoj. U takvoj se situaciji primjenjuju relevantne odredbe Zakona o međunarodnoj pomoći u kaznenim stvarima.³³

Osim istaknutih problema, u praksi se pojavilo i pitanje određuje li se “obligatorni istražni zatvor“ u slučaju priznanja strane presude kojom je izrečena kazna zatvora od pet godina ili više odnosno mijenja li se osnova određivanja istražnog zatvora u odnosu na traženu osobu. Tako je Županijski sud u Bjelovaru u predmetu Kv-51/2013-22 od 13. ožujka 2014.³⁴ odredio istražni zatvor iz razloga propisanog u članku 123. stavku 3. ZKP/08, dok je Županijski sud u Zagrebu u predmetu Kv-EUN-24/14³⁵ odbio prijedlog državnog odvjetnika za određivanje istražnog zatvora iz iste osnove, u postupku izvršenja naloga u slučaju kada je tražena osoba tražila izdržavanje kazne zatvora u Republici Hrvatskoj. Dvojbu u sudskoj praksi riješio je Vrhovni sud Republike Hrvatske koji je na sjednici Odjela od 26. rujna 2014. zauzeo stajalište da nema primjene “obligatornog istražnog zatvora“ u postupku priznanja strane presude bez obzira na visinu pravomoćno izrečene kazne zatvora.

Iako ZPSKS-EU u članku 22.a stavku 2.³⁶ indirektno upućuje na glavu VII. istog Zakona, odnosno na postupak priznanja i izvršenja presude, postupak

³³ Narodne novine, 178/04.

³⁴ Odluka potvrđena rješenjem VSRH II Kž-143/14.

³⁵ Odluka potvrđena rješenjem VSRH II Kž-247/14.

³⁶ Članak 22.a stavak 2. ZPSKS-EU propisuje da će nakon pravomoćnosti “odluke o preuzimanju izvršenja strane sankcije“ odbiti izvršenje europskog uhidbenog naloga. Termin “preuzimanje izvršenja strane sankcije“ odnosno odluka o navedenom termin je članka 73. Zakona o međunarodnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima, dok je prema ZPSKS-EU postupak koji se odnosi na članak 22.a stavak 2. ZPSKS-EU postupak priznanja i izvršenja presuda kojima je izrečena kazna zatvora ili mjera koja uključuje oduzimanje slobode, što regulira i Okvirna odluka Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenog 2008.

priznanja i izvršenja presude u postupku povodom odluke o europskom uhidbenom nalogu jasno je određen člankom 25. Okvirne odluke Vijeća 2008/909/PUP od 27. studenog 2008., a tu je Okvirnu odluku uputno konzultirati i primijeniti u slučaju nejasnoća.

f) Privremena predaja

Člankom 33. ZPSKS-EU propisano je da privremena predaja radi vođenja kaznenog postupka može biti dopuštena ako takva predaja neće ometati vođenje kaznenog postupka pred domaćim sudom. Uvjete privremene predaje tražene osobe pisanim sporazumom dogovaraju nadležni domaći sud i pravosudno tijelo koje je izdalo nalog. Zaključeni sporazum obvezuje sva nadležna tijela države izdavanja.

Suprotno tome, Okvirna odluka propisuje mogućnost privremene predaje i ako je u tijeku kazneni postupak i ako se tražena osoba nalazi na izdržavanju kazne zatvora. Međutim, iz tumačenja članka 33. ZPSKS-EU proizlazi da privremena predaja nije moguća u drugom slučaju, i to dok tražena osoba u Republici Hrvatskoj ne izdrži kaznu zatvora na koju je osuđena zbog drugog kaznenog djela. Navedenu odredbu moguće je prihvatiti sa stajališta problematike prekidanja izdržavanja kazne zatvora do koje bi nužno došlo ako bi osuđenik bio privremeno predan te bi time bio oštećen u svojim pravima, jer bi se iz statusa zatvorenika pretvarao u status pritvorenika, vrijeme provedeno u istražnom zatvoru u državi izdavanja naloga ne bi se moglo uračunati u izdržavanje kazne zatvora koje je prekinuto te bi mu se produžilo vrijeme izdržavanja kazne po povratku iz države izdavanja. Moguće je da se tim okolnostima rukovodio zakonodavac koji privremenu predaju omogućuje tek u slučaju vođenja kaznenog postupka pred sudom države izvršenja naloga. Međutim, time je ZPSKS-EU u suprotnosti s Okvirnom odlukom koja omogućuje privremenu predaju i u slučaju kada se tražena osoba nalazi na izdržavanju kazne zatvora. Ponovo će sudska praksa i u ovom slučaju odlučiti hoće li se odredba članka 33. ZPSKS-EU tumačiti izolirano ili u svjetlu Okvirne odluke.

IV. ZAKLJUČAK

U praksi hrvatskih sudova implementacija Okvirne odluke u hrvatsko zakonodavstvo izazvala je mnogobrojne polemike i rasprave. Implementacijski propis mijenjan je više puta, a pri tumačenju njegovih odredbi potrebno je postupati eurokomforno i rukovoditi se načelima izraženim u odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske U-III-351/2014 od 24. siječnja 2014. u kojoj se navodi:

“10. Okvirna odluka 2002/584, koja se u svojoj preambuli poziva na načelo uzajamnog priznanja presuda i sudskih odluka u kaznenim stvarima (točka 10. prva rečenica preambule) te koja zamjenjuje ranije instrumente o ‘klasičnom’ izručenju između država članica EU, mora se primjenjivati u domaćem pravu na način koji pridonosi ostvarenju načela uzajamnog priznanja sudskih odluka država članica i tako izgrađuje prekogranični zajednički kaznenopravni prostor primjene nacionalnih kaznenih prava i nacionalne sudbenosti kaznenih sudova država članica EU.

U tim je okvirima dostatno podsjetiti da je i prije stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona (1. prosinca 2009.) Sud EU u presudi (velikog vijeća) od 16. lipnja 2005. u slučaju C-105/03 – Pupino (Criminal proceedings against Maria Pupino [2005] ECR I-5285) proširio doktrinu o posrednom učinku prava Zajednice i na okvirne odluke, utvrdivši načelo lojalnosti kao temelj za postojanje obveze usklađene interpretacije.

Ipak, uslijed različitosti kaznenih poredaka država članica EU, njihovih kulturnih i socijalnih razlika te različite kaznenopravne dogmatike, institut predaje tek je u izgradnji, pa među državama članicama EU mogu postojati razlike u pristupu kad je riječ o normativnom okviru za transponiranje Okvirne odluke 2002/584 i o njegovu tumačenju u svjetlu načela uzajamnog priznavanja (kao kamena temeljca za stvaranje područja slobode, sigurnosti i pravde utemeljenog na visokom stupnju povjerenja između država članica), načela supsidijarnosti i načela razmjernosti (proporcionalnosti).

11. Ustavni sud u tom svjetlu podsjeća da postupak predaje hrvatskog državljanina drugoj državi članici EU nije kazneni postupak, već sudski postupak sui generis kojemu je cilj omogućavanje provedbe kaznenog progona ili izvršenja kaznene presude u drugoj državi članici EU, a ne odlučivanje o krivnji osobe osumnjičene za neko kazneno djelo ili o kazni za to djelo.“

Summary

THE EUROPEAN ARREST WARRANT WITH REFERENCE TO THE PRACTICE OF CROATIAN COURTS

This paper presents the case law of the Republic of Croatia in relation to the issuance and execution of European arrest warrants, which are marked by numerous controversies and uncertainties in relation to the frequent and numerous amendments to the Implementation Act and its non-compliance with national and EU law. The practical problems are partly the result of the lack of readiness of judges to have direct communication with the competent authorities of the EU Member States. Problems arising in issuing a European arrest warrant are conducting the proportionality test and determining categories of the offences under Article 10 of the Implementation Act. On the other hand, especially highlighted problems in the execution of the European arrest warrant are the time limitation as a reason for refusing the surrender, as well as the role of the Attorney General.